

Lovci mamutov pri Pezinku?

Archeologické nálezy a objavy majú rôznu hodnotu. Niekedy nám jediný predmet priniesie dôležitejšie informácie ako desiatky kilogramov archeologického materiálu. A práve to sa podarilo v roku 1991. Nadšenec pezinskej a regionálnej histórie Luboš Voštinár počas jedného zo svojich „výletov“ našiel na poli medzi Pezinkom a Viničným nezvyčajný kus opracovaného kameňa. Nálezcza odovzdal predmet na odborné posúdenie pracovníkom Archeologického múzea SNM v Bratislave, ktorí zistili veľmi zaujímavé informácie. To, čo by pre mnohých bolo len obyčajným kusom kameňa bol v skutočnosti hrot oštepu pravého človeka z obdobia mladšieho paleolitu. Človeka, ktorý patril pravdepodobne k tzv. szeletienskej kultúre.

Ľudia tejto kultúry žili v strednej Európe približne pred 40 000 - 30 000 rokmi. Používali najmä kamenné nástroje, no už vo väčšej miere ako ich predchodcovia začali používať drevo, kosti, parohovinu a mamutie kly. Hlavným zamestnaním ľudí mladšieho paleolitu bol najmä lov, doplnený zberom. V tomto období už začínala deľba práce medzi mužom a ženou. Špecializácia lovu si vyžadovala čoraz väčšiu organizáciu v komunite. Toto postupné zdokonalovanie malo za následok pomerne veľký populačný rast. Ak sa predchodcovia homo sapiens dali počítať na tisíce a desaťtisíce jednotlivcov, počet ľudí v mladšom paleolite dosiahol už 2-3 milióny. Keď sa pozrieme na obrovský úsek dejín ľud-

stva a množstvo predmetov hmotnej kultúry a stavieb, zdá sa, že po celé obdobie paleolitu sa ľudstvo ako-také takmer vôbec nevyvíjalo. Veď zo 100 000 generácií, ktoré doteraz žili na Zemi pripadá približne 99 percent práve na obdobie paleolitu. To však nie je pravda. Každý z objavov, ktorý pravý človek urobil, je dôležitý svojou jedinečnosťou a tým, že sa stal základom pre ďalšie desiatky a stovky nových objavov. Jedným z nich je aj umenie paleolitického človeka. Z obdobia mladšieho paleolitu pochádzajú prvé umelecké diela a prejavy umenia pravého človeka. Na našom území to bola napríklad známa Moravianska Venuša, ktorej vek sa odhaduje na viac ako 22 000 rokov.

Na Slovensku sa sice nachádzajú desiatky mladopaleolitických sídlisk, no v našom regióne ide pravdepodobne o prvú stopu výskytu mladopaleolitických lovcov mamutov. Čo sa stalo s majiteľom oštepu? Prečo ho stratil? Zabol ho vari do mamuta, ktorý zranený ešte stihol utiecť ďalším smrtiacim úderom a potom kdesi oštep vytratil? Odkiaľ pochádzal záhadný lovec? Mal svoju jaskyňu niekde v malokarpatských horách? To všetko sú otázky, na ktoré už asi nikdy nenájdeme odpoveď. Avšak vďaka tomuto malému kúsku opracovaného kameňa vieme, že aj na úsvite ľudských dejín bol náš región osídlený.

Petra Pospechová, Peter Wittgrüber
Mestské múzeum v Pezinku

Hrot oštepu z mladšieho paleolitu.

Marián Ondrovič z Nemecka píše o slávnej herečke

Vážená redakcia Pezincana, ako mladý pezinský ochotník som si uvedomoval, že z môjho rodiska pochádzajú významní divadelníci Jozef Hanúsek a Milan Mlsna. Neviedol som však, že Pezinkok dal svetu herečku, ktorú oslavovali nielen v Európe, ale i v zámorí. V januári si pripomínáme 112. výročie jej smrti. I keď sa na jej meno medzičasom zabudlo, predsa si len myslím, že by si ho mali obyvatelia Pezinka uchovať v pamäti tak, ako mená iných veľkých Pezincanov. A to je pre mňa dôvod, prečo píšem tento článok.

M. Ondrovič

PEZINČANIA VO SVETE

Katarína Franklová

Malé mestečko počítalo necelých päťtisíc obyvateľov. Je len pochopiteľné, že intelektuálna vrstva bola mizivá - mešťanosta a pár úradníkov, mestský kapitán, sudca, farár a zopár učiteľov. Život prebiehal v zabehaných koľajách, zmeny boli nepatrné, ak nepočítame počasie. A tak príchod skupiny kočovných divadelníkov bola udalosť výnimočná, mesto bolo razom hore nohami. V každej rodine sa niekto chystal do "divadla" na trhovisku. Pozornosť kočovných hercov však neupútalí davy, ale jedno dievča, ktoré sedelo hneď v prvom rade, priam vsávalo dianie na pódiu a nevynechalo ani jedno predstavenie.

Píše sa rok 1864 a malá Katarína

Franklová, dcéra učiteľa mestskej školy už je pevne rozhodnutá stať sa herečkou. A keďže dcéry zvyčajne vedú u otcov presadiť všetko po čom túžia, stojí na pódiu ešte pred tým, než kočovníci opúšťajú Pezinko. V tomto okamžiku ešte nikto netuší, že je svedkom zrodu veľkej, medzinárodnej hereckej kariéry.

Už v roku 1871 stojí, bez akéhokoľvek hereckého vzdelania, na pódiu divadla Viktoria v Berlíne. Rola víly, ktorú zosobňuje, je síce bezvýznamná, ale v hľadisku sedí Hermann Hendricks, v tom čase populárny berlínsky divadelný činník. Prekvapený jej máľkym hlasom a profesionálnym vystupovaním jej umožňuje vystúpenie vo

väčšej role. Nasleduje hosťovanie v Postupime a Brémech. Na odporúčenie A. Strakoscha odchádza do Viedenského mestského divadla, ktoré vedie v tej dobe H. Laube. Katarína vlastne do Viedne veľmi nechce. Obáva sa náročného publika a presýtenej viedenskej divadelnej kritiky. Až na naliehanie H. Lauba predsa len prichádza do Viedne a 16. septembra 1872 si rolou Irmgard v hre Gróf Hammerstein získava srdce publika a kritiky.

Paralelne s vystupovaním v divadle, navštevuje divadelnú školu, chodí na súkromné hodiny, učí sa bez oddychu. Robí také viditeľné pokroky, že sám riaditeľ Laube tomu nechce veriť: "...ešte nikdy som takýto rýchly a celkový úspech systematického štúdia nezažil..." - píše v divadelnom Almanachu o pezinskej Katke.

Po prevzatí roly Márie Stuartovej jej kľučí Viedeň pri nohách a Katarína dostáva ponuku z renomovanejšieho Zámockého divadla (Burgtheater) v ktorom debutuje hneď vo viacerých rolách. Populárna herečka dostáva pozvania na hosťovanie z celého vtedajšieho kultúrneho sveta. Z Viedne odchádza do Hamburgu (2 roky), potom do Rígy (2 roky), naspäť do

Viedne (rok v divadle Carltheater), nasledujú dva roky v Stuttgarte a ďalšie dva vo Frankfurte. Počas týchto pevných záväzkov hosťuje i vo všetkých väčších nemeckých metropolách, ďalej v Moskve a Petrohrade a opätovne vo Viedni, odkiaľ má len na skok do Pezinka k rodičom.

Na vrchole popularity odchádza do New Yorku (Irving - Place Theater), kde vychutnáva nadšenie divákov za účinkovanie v rolách Lady Milford, Lady Macbeth, Iphigenie, Deborah a vo viacerých ďalších.

Porekadlo Zíde z očí - zíde z mysle platí i u divadelníkov. Postaršia pani, prichádzajúca z USA, už nemá na európskom pódiu miesto. Jej meno upadlo do zabudnutia a nie je už kľúčom k srdciam divákov. Za podpory svojej služby Márie Siegmundovej dožíva posledné roky života v tom meste, v ktorom prežila svoje najväčšie úspechy - vo Viedni. Katarína Franklová, narodená 11. októbra 1852 v Pezinku, jedna z najväčších herečiek devätnásteho storočia, zomiera chorá, zabudnutá a opustená 1. januára 1918 vo veku 66 rokov.

Necelý rok po jej smrti uzatvára Nemecký scénarský ročník spomienku na K. Franklovú vetou: "Aký to neuveriteľný, tragický osud umelca!".

M. Ondrovič